

7. Ders – Adil Olmak Etkinlik

Bu dersin kısa özeti:

- Adalet yalnızca kurallara uymak değil; hak, sorumluluk ve vicdan arasında denge kurabilmektir.
- Adil olmak; eşitlik ile hakkaniyet arasındaki farkı görebilmeyi gerektirir.
- Bireysel çıkar, toplumsal düzen ve ahlaki ilke arasında çatışma ortaya çıktığında adalet anlayışımız test edilir.
- Ahlaki kararlar çoğu zaman siyah-beyaz değildir; bağlama göre değerlendirilir.

Bu hafta boyunca düşünülebilecek sorular:

- Eşitlik ile adalet aynı şey midir?
- Kurallara uymak her zaman adil olmak anlamına gelir mi?
- Vicdan ile yasa çatıştığında hangisi önceliklidir?
- Bir davranış hem yanlış hem de haklı olabilir mi?
- Adalet bireysel mi, toplumsal mı bir değerdir?
- Adalet ile merhamet çatıştığında hangisi önceliklidir?
- Yasa her zaman adil midir?

Ders videolarını izledikten sonra aşağıdaki uygulamaları yapabilirsiniz.

- Aşağıdaki cümlede geçen boşlukları tamamen kendinize göre doldurun. Doğru ya da yanlış yanıt yoktur:

“Adil olmak” benim için dır.

Çünkü

- Eğer dersleri kendin tek başına takip ediyorsan, aşağıdaki etkinliklerin yanıtlarını bir kâğıda yazarak yapabileceğin gibi bir sınıf arkadaşınla ya da yakın bir arkadaşınla karşılıklı konuşarak da yapabilirsin.
- Aşağıda verilen senaryoyu okuyun:
Avrupa’da bir kadın bir çeşit kanser hastasıdır ve ölümün eşiğindedir. Doktorların onu kurtarabileceğini düşündüğü bir ilaç vardır. İlaç, aynı kasabada yaşayan bir eczacının son zamanlarda keşfettiği bir tür radyumdur. İlacın yapımı pahalıydı ama eczacı ilacın ona mal olduğu fiyatın on katını istiyordu. Eczacı radyum için 200 dolar ödemişti ve ilacın küçük bir dozu için 2000 dolar talep etti. Hasta kadının eşi olan Heinz, para bulmak için tanıdığı herkese gitti, fakat sadece 1000 dolar toplayabildi. O, eczacıya eşinin ölmek üzere olduğunu ve eczacıdan ilacı ona daha ucuza vermesini istedi veya paranın kalanını daha sonra vermeyi önerdi. Ancak eczacı; “Hayır, ilacı ben buldum ve onun sayesinde para kazanacağım.” dedi. Heinz çok üzüldü ve eşi için ilacı çalmak amacıyla adamın dükkânına girdi. İlacı çaldı ve kadın ilacı kullanarak iyileşti. Eczacı şikayetçi oldu. İlacı Heinz’in çaldığı kesindi. (Bkz. Heinz ikilemi, Kohlberg, 1985, s.29)
- Şimdi aşağıdaki sorulara yanıt verin. Burada önemli olan Heinz’in doğru ya da yanlış

davranmış olması değil; kararını hangi gerekçeyle savunduğunuzdur.

- Sence hakim bu durumda ne yapmalı? Nasıl karar vermeli? Neden?
- Sen hakim olsan ne yapardın?
- Bu düşünceni başkalarıyla paylaşırsan, ne derlerdi?
- Senin gibi düşünmeyen birine bu düşünceni nasıl savunurdun?
- Her iki durumun da olumlu ya da olumsuz yanları nelerdir?
- Kararını verirken daha çok hangi ilkeye dayandın?
 - Yasa ve düzen
 - Toplumsal fayda
 - Bireysel hak
 - Vicdan
 - Sonuçların iyiliği
 - Evrensel ahlak ilkesi
- Bu etkinliğin sonucunda hangi durum seçilirse seçilsin, önemli olan kişinin verdiği kararın arkasındaki ahlaki gerekçeyi fark etmesi ve kendi adalet anlayışını sorgulayabilmesidir.
- Şimdi aşağıdaki soruları yanıtlayın.
 - Sana göre adalet ne anlama geliyor?
 - Adaletli bir insanda bulunması gereken özellikler nelerdir?
 - Adil olduğunu düşünüyor musun? Ne zamandır böyle düşünüyorsun?
 - Adil olmanın senin için iyi yönleri neler? Senin için olumsuz yönleri neler? Her iki durum için de: Bu durumdan memnun musun? Nasıl hissediyorsun?
 - Bu konuda başkaları seni nasıl tanır? En yakın arkadaşına sorulsaydı ya da aileden birine sorulsaydı, seni nasıl tanımlarlardı? Senin kendini tanımladığın yönler ile başkalarının seni tanımladığı yönler ne kadar benzer ya da ne kadar farklı?
 - İçinden geldiği gibi davrandığında insanlar genelde bu duruma nasıl tepki gösterirler? Bu seni nasıl etkiler? Sonuç olarak sen ne yaparsın?
 - Seni adalet konusunda olduğun gibi olmaya iten veya engelleyen şeyler neler? (Ya da kendin gibi davranmanın olumlu ve olumsuz sonuçları neler olabilir?)... Bu sonuçlarla nasıl başa çıkabilirsin?
- Şimdi şu soruyu düşünün: “Adaletli olmak hakkında neler yapabilirsin?” Belki bu soruyu bir arkadaşınla birlikte düşünebilirsiniz.
- Ardından şu etkinlikler yapılabilir:
 - 1 hafta boyunca kendinde sahip olduğun (adil olma ile ilgili) en az 5 davranışı sergilemeyi dene.
 - Adil davranış örnekleri:
 - Grup çalışmasında eşit iş bölümü yapmak
 - Birini dinlerken söz hakkı tanımak
 - Hakkı olmayan bir avantajı reddetmek
 - Bir tartışmada tarafsız kalmak
 - Önyargını fark edip düzeltmek
 - Aynı hafta boyunca yapmakta zorlandığın (adil davranmakta zorlandığın) bir

rutin seçip bunu düzenli yapmayı dene. Yani adil davranmayı dene.

- Bu davranışlarla ilgili alınabilecek notlar:
 - Gün, ortam, kime karşı, ne yaptın, sonucu ne oldu?
 - 1-10 arası zorlanma puanı ver.
- Yukarıdaki uygulamaların sonucunda çevrenizdekilerin bu davranışlarına tepkilerini ve bunun sende uyandırdığı duyguyu bir yere not et.
- Neleri farklı yaptın ve hangi sonuçları elde ettin?